

EMD Ytringsfrihet

De Haes og Gijssels mot Belgia, dom av 24 februar 1997:

Belgia ble dømt for å ha krenket ytringsfriheten i en sak to pressefolk klaget inn. De var blitt dømt for injurier av belgisk Høyesterett, men EMD kom til motsatt resultat: Ytringsfriheten skulle gå foran selv ved meget alvorlige anklager og kritiske uttalelser de to hadde kommet med mot en førstestatsadvokat og tre dommere.

(Fra paragraf 29 i dommen fra EMD:)

"Dommen [i Belgia] mot klagerne utgjør utvilsomt et 'inngrep' i deres utøvelse av sin ytringsfrihet. Det var enighet om at inngrepet hadde vært 'bestemt ved lov' og hadde minst ett av de legitime formål vist til i Artikkel 10-2 – beskyttelse av andres rykte eller rettigheter, i dette tilfellet rettighetene til dommerne og førstestatsadvokaten som reiste sak.

Domstolen er enig i dette. Den må derfor bringe på det rene hvorvidt inngrepet var 'nødvendig i et demokratisk samfunn' for å nå det målet."

(Fra paragraf 34:)

"Herr De Haes og herr Gijssels pekte på at deres artikler hadde vært skrevet på en bakgrunn av offentlig debatt, rapportert av andre aviser, om incest i Flandern og om den måten rettsapparatet håndterte problemet."

....

"Deres kritikk av angjeldende dommere og førstestatsadvokat kunne ikke, fortsatte de, rettferdiggjøre en straff utelukkende fordi kritikken gikk imot avgjørelser i Antwerpen Appellrett. Avgjørelsen om 'juridisk sannhet' i en rettsavgjørelse betød ikke at en annen oppfatning måtte regnes som gal når utøvelse av pressefrihet ble vurdert. Det var imidlertid akkurat det som hadde skjedd i foreliggende sak, ennskjønt de angrepede artiklene hadde vært basert på tilstrekkelig objektiv informasjon. Kort sagt, inngrepet som klagerne klaget over hadde ikke vært nødvendig i et demokratisk samfunn."

(Fra paragraf 35:)

"Kommisjonen [Menneskerettighetskommisjonen i Strasbourg, som behandlet saken før den gikk til EMD] aksepterte i hovedsak dette argumentet."

(Fra paragraf 37:)

"Domstolen gjentar at pressen spiller en essensiell rolle i et demokratisk samfunn. Skjønt den ikke må overskride visse grenser, spesielt vedrørende andres rykte og rettigheter, er dens plikt ikke desto mindre å formidle – i samsvar med dens plikter og ansvar – informasjon og idéer om alle forhold av offentlig interesse, inkludert de som angår rettsapparatets fungering."

(Fra paragraf 39:)

"Artiklene inneholder en mengde detaljert informasjon om omstendighetene rundt

vedtakene om omsorgen for herr X's barn. Informasjonen var basert på grundig undersøkelse om påstandene mot herr X og på uttalelser fra flere eksperter som ble sagt å ha rådet klagerne [De Haes og Gijssels] til å offentliggjøre dem i barnas interesse.

Til og med Antwerpen Appellrett anså at herr X's hustru og svigerforeldre, som hadde stått tiltalt for straffbare injurier, 'ikke hadde noen god grunn til å tvile på sannheten i beskyldningene' det dreiet seg om...

Når dette var tilfelle, kan klagerne ikke beskyldes for ikke å ha oppfylt sine profesjonelle plikter ved å publisere det de hadde fått vite om saken. Det påhviler pressen å gi informasjon og ideer av offentlig interesse. Ikke bare har pressen plikt til å disseminere slik informasjon og ideer: offentligheten har også rett til å motta dem (se, blant andre autoritative avgjørelser, dommen Jersild mot Danmark av 23 september 1994, serie A no 298, side 23 paragraf 31, og dommen Goodwin mot Storbritannia av 27 mars 1996, Rapporter og Dommer og Kjennelser 1996-II, side 500, paragraf 39). Dette var spesielt tilfelle i denne saken i lys av alvoret i beskyldningene, som både angikk skjebnen til to unge barn og funksjoneringen til justis-apparatet i Antwerpen. Dessuten var klagerne helt klare med hensyn til dette da de skrev i sin artikkel den 18 september 1986: 'Det er ikke pressens oppgave å tilta seg rettsapparatets rolle, men i denne opprørende saken er det umulig og utenkelig at vi skulle være tause'..."

(Fra paragraf 46:)

"I denne forbindelse gjentar Domstolen at ytringsfrihet ikke bare gjelder 'informasjon' og 'idéer' som blir positivt mottatt eller blir betraktet som harmløst eller likegyldig, men også slikt som fornærmer, sjokkerer eller bekymrer Staten eller en hvilken som helst del av samfunnet. I tillegg gir journalistisk frihet også adgang til å gripe til en grad av overdrivelse, eller til og med provokasjon (se, mutatis mutandis, dommen Prager og Oberschlick sitert ovenfor ...)."

(Fra paragraf 48:)

"Skjønt herr De Haes' og herr Gijssels' kommentarer uten tvil var sterkt kritiske, fremstår de allikevel som rimelige i proporsjon til den opphisselse og indignasjon som de tingene vakte som de refererte til i sine artikler. Med hensyn til journalistenes polemiske og til og med aggressive tone, som Domstolen ikke skal ansees å bifalle, må man huske at Artikkel 10 beskytter ikke bare substansen i de idéer og den informasjon som uttrykkes, men også formen de uttrykkes i (se, som nyeste prejudikat, dommen Jersild sitert ovenfor ...).

(Fra paragraf 49:)

"Som konklusjon finner Domstolen at, under hensyntagen til alvoret ved omstendighetene i saken og ved de spørsmål som står på spill, er det ikke vist at inngrepet i klagernes utøvelse av sin ytringsfrihet var nødvendig, unntatt når det gjelder hentydningen til forhistorien til en av de berørte dommeres far...

Det har derfor vært en krenkelse av Artikkel 10."

*

Thorgeir Thorgeirson mot Island, dom av 25 juni 1992

En journalist ble dømt av islandsk rett for å ha offentliggjort to artikler om politi-brutalitet. EMD kom til motsatt resultat.

(Fra paragraf 56 i dommen fra EMD:)

"Domstolen legger til grunn – og dette er ikke bestridt – at klagerens domfellelse og straff for ærekrenkelse ved Reykjavik Strafferett den 16 juni 1986, stadfestet av Høyesterett den 20 oktober 1987 ... var et inngrep i hans ytringsfrihet. Et slikt inngrep utgjør en krenkelse av Artikkel 10 medmindre det var 'i samsvar med lov', hadde en eller flere hensikter som er legitime under Artikkel 10-2, og var 'nødvendig i et demokratisk samfunn' for å oppnå nevnte hensikter."

(Fra paragraf 60:)

"Idet Staten bestrider klagerens og Kommisjonens syn: at inngrepet det klages over ikke var 'nødvendig i et demokratisk samfunn', faller Statens påstander i to grupper, én vedrørende spørsmål om det generelle prinsipp og den andre vedrørende de spesifikke omstendigheter i saken."

(Fra paragraf 63:)

"Domstolen minner om at ytringsfriheten utgjør en av de essensielle grunnsteinene for et demokratisk samfunn; under hensyntagen til paragraf 2 av Artikkel 10 gjelder den ikke bare for 'informasjon' eller 'ideer' som blir positivt mottatt eller betraktet som harmløse eller likegyldige, men også for de som fornærmer, sjokkerer eller bekymrer. Ytringsfrihet, som beskyttet i Artikkel 10, er allikevel gjenstand for en rekke unntak, som imidlertid må tolkes smalt, og nødvendigheten av et hvilket som helst unntak må etableres på en overbevisende måte (se dommen Observer and Guardian mot Storbritannia av 26 november 1991, Serie A no 216, side 29-30, paragraf 59).

I foreliggende sak uttrykte klageren sine synspunkter ved å la dem publisere i en avis. Det må derfor tas hensyn til pressens fremtredende rolle i en rettsstat (se dommen Castells mot Spania av 23 april 1992, Serie A no 236, side 23, paragraf 43). Skjønt pressen ikke må overskride grenser som, blant annet, er satt for 'beskyttelse av andres rykte', påhviler det den ikke desto mindre å spre informasjon og ideer om forhold av offentlig interesse. Ikke bare har den til oppgave å bibringe slik informasjon og slike ideer: publikum har også en rett til å motta dem. Hvis det var annerledes, ville pressen være ute av stand til å spille sin vitale rolle av 'offentlig vaktbikkje' (se ovennevnte dom Observer and Guardian, side 29-30, paragraf 59)."

(Fra paragraf 64:)

"Med hensyn til spørsmålene angående generelt prinsipp reist av Staten, legger Domstolen til grunn at det ikke finnes noe grunnlag i dets prejudikater [rettspraksis, case-law] for å skille, på den måte Staten angir, mellom politisk diskusjon og diskusjon av andre forhold av offentlig interesse. Når Staten søker å begrense

ytringsfriheten på basis av at Artikkel 10 erkjenner at bruk av ytringsfriheten 'fører med seg plikter og ansvar', tar Staten ikke i betraktning at slik bruk bare kan begrenses på de betingelser som er gitt adgang til i annen paragraf av Artikkel 10."

(Fra paragraf 65:)

"Med hensyn til de spesifikke omstendigheter i saken, kan Domstolen ikke akseptere Statens argument at påstandene i klagerens artikler var uten objektiv og faktamessig basis.

Den første artikkelen tok som utgangspunkt et enkelt-tilfelle av mishandling – Skafti Jónsson-saken – som var opphav til utstrakt offentlig debatt og som førte til domfellelse av den ansvarlige politimannen. Det er ikke bestridt at denne hendelsen faktisk fant sted.

Når det gjelder de øvrige faktamessige elementene i artiklene, legger Domstolen til grunn at disse essensielt besto av henvisninger til 'historier' eller 'rykter' – som skrev seg fra andre personer enn klageren – eller 'den offentlige mening', som dreiet seg om beskyldninger om politi-brutalitet. For eksempel var det rom-kameratene til den unge mannen på sykehuset som hadde fortalt, og hospital-ansatte som hadde bekreftet, at han var blitt skadet av politiet ... Som Kommisjonen viste til, er det ikke blitt påvist at denne 'historien' var helt usann og bare oppspinn. Igjen, ifølge den første artikkelen hadde klageren funnet ut at de fleste mennesker kjente til forskjellige historier av denne typen, som var så like og så mange at de vanskelig kunne behandles som bare løgn ...

Kort sagt rapporterte klageren essensielt hva andre sa om politi-brutalitet. Han ble dømt av Reykjavik Strafferett for et lovbrudd under Artikkel 108 av Straffeloven delvis fordi han ikke kunne bevise det som retten anså å være hans egne beskyldninger ..., nemlig at ubestemte medlemmer av Reykjavik politi hadde begått en rekke tilfeller av alvorlig vold som hadde resultert i uførhet hos ofrene, såvel som forfalskning og andre straffbare handlinger ... I den grad det ble krevet at klageren skulle bevise sannheten av sine påstander, sto han etter Domstolens mening overfor en urimelig, om ikke umulig oppgave."

(Fra paragraf 66)

"Domstolen er heller ikke overbevist av Statens påstand om at hovedhensikten med klagerens artikler var å skade ryktet til Reykjavik politi generelt.

For det første kunne hans kritikk ikke oppfattes som et angrep mot alle medlemmene, eller mot noe spesifikt medlem, av Reykjavik politi. Som han skrev i den første artikkelen, antok klageren at 'forholdsvis få individer [var] ansvarlige' og at en uavhengig granskning forhåpentlig ville vise at en liten minoritet av politifolk var ansvarlige ... For det andre, som Domstolen har uttalt i paragraf 65 ovenfor, var det klageren gjorde, essensielt å rapportere hva andre sa.

Disse omstendighetene – sammen med en gjennomgang av den første artikkelen – bekrefter hans påstand om at hans viktigste hensikt var å oppfordre justisministeren til å oppnevne en uavhengig og upartisk gruppe for å undersøke

klager om politi-brutalitet. Den andre artikkelen, som ble skrevet som respons til visse utsagn fra en polititjenestemann i et televisjonsprogram, må sees som en fortsettelse av den første artikkelen."

(Fra paragraf 67)

"Artiklene dreiet seg om et spørsmål som var til alvorlig offentlig bekymring – hvilket faktisk ikke er bestridt. Det er riktig at begge artikler uttrykte seg i spesielt sterke ordelag. Når man imidlertid tar i betraktning deres formål og det inntrykk de var ment å gjøre, er Domstolen av den mening at språket som var anvendt ikke kan ansees som overdrevet."

(Fra paragraf 68)

"Endelig anser Domstolen at domfellelsen og straffen kunne avskrekke fra åpen diskusjon av bekymringsfulle forhold av offentlig interesse."

(Fra paragraf 69)

"Idet Domstolen tar det foregående i betraktning, er den kommet til den konklusjon at de grunner Staten har fremsatt ikke er tilstrekkelige til å vise at inngrepet som det er klaget over, sto i forhold til den legitime hensikt klageren hadde. Det var derfor ikke 'nødvendig i et demokratisk samfunn'. "

(Fra paragraf 70)

"Det har derfor vært en krenkelse av Artikkel 10 i Konvensjonen."